

ВІТАЄМО!

До ювілею доктора юридичних наук, члена-кореспондента Російської академії наук Олени Андріївни Лукашової

З Оленою Андріївною – провідним російським фахівцем з теорії прав людини мені довелося познайомитися особисто восени 1963 року (втім, основні її попередні праці, насамперед з теорії правосвідомості та правової культури, були мені вже відомі, оскільки я ще зі своїх студентських років цікавився загальнотеоретичним правознавством). Саме тоді, на засіданні відділу теорії держави і права Інституту держави і права Академії наук Союзу РСР (до заочної аспірантури якого я був прийнятий роком раніше) обговорювався перший розділ моєї кандидатської дисертації. Серед учасників цього обговорення була й О. А. Лукашова.

Приблизно через рік, у зв'язку з тим, що мій перший керівник з підготовки дисертації – кандидат юридичних наук Михайло Петрович Лебедев був відряджений на тривалий час за кордон, новим науковим

керівником мені було призначено кандидата юридичних наук О. А. Лукашову. Така місія покладалася на неї вперше. Ось відтоді й розпочалася наша безпосередня співпраця...

Оскільки у той час я проживав і працював у Києві, наші контакти відбувалися здебільшого у формі переписки (ясна річ, не електронної): я надсилав науковому керівникові машинописні фрагменти дисертації, а через деякий час неодмінно отримував від Олени Андріївни її міркування та зауваження щодо них. (До речі, ці її листи, які, можна сказати, «світяться» щирою турботою про успішний хід роботи над дисертацією, зберігаються мною й донині).

Згодом і я, коли свого часу мені довелося стати науковим керівником здобувачів наукових ступенів, намагався діяти за прикладом шановної Олени Андріївни.

Зрештою, коли моя дисертація була завершена і рекомендована до захисту, запам'яталися турботливі зусилля Олени Андріївни з підготовки мене до захисту цієї роботи, який відбувся у травні 1966 року у дисертаційній раді згаданого Інституту.

Та й після цього, мої наукові контакти з О. А. Лукашовою не припинялися – тим більше, що протягом тривалого часу я кожного літа приїжджав до Москви, щоб переглянути у Бібліотеці імені В. І. Леніна (згодом – Російській державній бібліотеці) нові публікації з правознавства та деяких інших суспільних наук. Тому було природним, що коли я підготував докторську дисертацію з цієї ж спеціальності, то її захист відбувся знову ж у цьому Інституті (1979 рік), і Олена Андріївна – тоді вже доктор юридичних наук – надала мені неабияку організаційну допомогу.

... Народилась О. А. Лукашова 28 липня 1927 року в місті Ізюм Харківської області. Нині мало кому відомо, що й вищу юридичну освіту вона почала здобувати саме в Україні – у Львівському державному університеті, де лекції з теорії держави і права читав тоді доцент П. О. Недбайло. (Між іншим, значно пізніше, я також слухав у цьому ж Університеті його лекції (1958 р.) з проблем теорії права. Отже, ми обидвоє – як колишні студенти – вважаємо себе, у широкому сенсі, учнями Петра Омеляновича).

У 1955 році О. А. Лукашова стає кандидатом юридичних наук, а у 1973 році – доктором юридичних наук. У 2007 році її обрано членом-кореспондентом Російської академії наук. З 1961 року до сьогоднішньо-

го дня вона працює в Інституті держави і права Російської академії наук. Понад 30 років очолювала у цьому Інституті сектор теорії прав людини, створений за її ініціативою. Праці О. А. Лукашової, у широкому сенсі, багато в чому сформували цей вкрай актуальний напрям загальної теорії права. У науковому доробку О. А. Лукашової понад 200 опублікованих наукових праць, серед яких 15 індивідуальних та колективних монографій. Науковій спільноті відомі такі праці ювіляра, як «Соціалістична правосвідомість та законність» (1973), «Право, мораль, особистість» (1986), її керівництво ґрунтовними колективними науковими проектами, як-от «Права людини напередодні ХХІ століття» (1993), «Права людини як чинник сталого розвитку» (2000), «Права людини: підсумки століття, тенденції, перспективи» (2002), «Права людини і процеси глобалізації сучасного світу» (2005), «Права людини і правова соціальна держава в Росії» (2011), «Права людини і національна безпека» (2013), «Міфологізація політичного і правового життя» (2015). Декілька видань витримала її змістовна монографія «Людина, право, цивілізація: нормативно-ціннісний вимір», а також підручник «Права людини».

І наостанок – ще один промовистий факт. Під час нещодавньої моєї телефонної розмови із Оленою Андріївною, вона задекламувала гарною українською мовою декілька віршів Т. Шевченка, Л. Українки та деяких інших класиків нашої літератури. Побільше б нам таких російських колег!...

*Професор П. Рабінович,
перший аспірант ювіляра*